საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია

GEORGIAN ACADEMY OF AGRICULTURAL SCIENCIS

ბოცვრის ჭყავ-ბეწვეულის მიღება და დამუშავება

(რეკომენდაციები)

თბილისი
2018

UDC (უაკ)

რეკომენდაციის ავტორი

ჯემალ გუგუშვილი - *საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი, აკადემიკოსი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.*

ქეთევან ჭიპაშვილი - *საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წამყვანი სპეციალისტი.*

რეცენზენტი

გიული გოგოლი - *სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.*

რედაქტორი

ელგუჯა შაფაქიძე - *საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი, აკადემიკოსი, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკადემიის აკადემიური დეპარტამენტის უფროსი.*

ISBN

ბოცვრის ტყავ-ბეწვეულის მიღება და დამუშავება

მებოცვრეობაში გამოყენებულია თივთიკის მიღების რამდენიმე მეთოდი: ამოგლეჯა, ამოვარცხნა, გაკრეჭა, აგრეთვე თივთიკის მოგროვება ბუდეებიდან.

თივთიკის ამოგლეჯა უნდა მოხდეს რკინის სავარცხლით, მარჯვენა ხელის საჩვენებელი და ცერა თითის დახმარებით, თივთიკის აღების წინ ბოცვერს ვარცხნიან, რათა ბეწვს მოაცილონ გარეშე სხეულები. ბეწვს ვარცხნიან თავიდან კუდის მიმართულებით. შემდეგ ბოცვერს იჭერენ ყურებით მარცხენა ხელში, მარჯვენა ხელის ცერა თითით თივთიკის ნაწილს აფიქსირებენ სავარცხელზე და ამოგლეჯენ ბეწვის ზრდის მიმართულებით (თავიდან კუდისაკენ). თივთიკის აღებას იწყებენ ზურგიდან, შემდეგ გვერდებზე, კუდზე, შემდეგ ბოცვერს აწვენენ ზურგზე და იღებენ თივთიკს მუცლისა და მკერდის ნაწილიდან. არ შეიძლება კანში მყარად ჩამჯდარი თივთიკის ამოგლეჯა, რადგან შეიძლება კანი დაზიანდეს. თივთიკი უნდა ამოიგლიჯოს ფრთხილად, ძალდატანების გარეშე. მოზრდილი ბოცვრის გაპუტვას სჭირდება 30 წთ . მოზარდისაზე 20 წთ. თივთიკის ამოგლეჯის შემდეგ თივთიკი იზრდება შედარებით სწრაფად, ვიდრე გაკრეჭის შემდეგ. ბოცვრების გაკრეჭა უნდა მოხდეს ჩვეულებრივი ან მახვილწვერიანი მაკრატლით. ბეწვი უნდა მოიკრიჭოს კანთან ახლოს, ჯერ კრეჭენ ხერხემლის გასწვრივ, შემდეგ ზურგიდან მუცლის მიმართულებით. კრეჭის შედეგად მიიღება თივთიკის სხვადასხვა სიგრძის ბეწვი,რომელიც შეიცავს ზრდადამთავრებულ და ზრდადაუმთავრებელ ბეწვებს. ამოვარცხნას ახდენენ რკინის სავარცხლით. აღნიშნულმეთოდს წარმატებით იყენებენ კერძო სექტორში, რომელიც ძალზე შრომატევადია, სამაგიეროდ ღებულობენ მაღალი ხარისხის თივთიკს, რადგან ამოივარცხნება მხოლოდ მომწიფებული ბეწვი.

სურ.1. თეთრი გოლიათი

მოზარდიდან თივთიკის პირველი აღება უნდა მოხდეს 60-75 დღის ასაკში. მეორე 120-135 დღის, ხოლო მესამე 180-185 დღის ასაკში. 60-75 დღიანი მოზარდის კანი ძალიან სუსტია. ჩამოვარცხნის ან ამოგლეჯისას თივთიკი რომ არ დაზიანდეს, სასურველია თივთიკის პირველი აღება მოხდეს ბეწვის გაკრეჭით.

საშუალოდ თივთიკის პროდუქტიულობა 60-75 დღის მოზარდში შეადგენს 10-15 გრამს. 120-135 დღის ასაკის 20-25 გ-ს, 180 დღის ასაკის 30-35 გ-ს.

მოზრდილი ცხოველებიდან წლის განმავლობაში თივთიკს იღებენ 5-6-ჯერ. ყოველთვიური აღებისას ბოცვრების პროდუქტიულობა იზრდება 42,1-43,4 %-ით, ვიდრე ოთხჯერადი აღებისას წლის განმავლობაში.

თივთიკის პროდუქტიულობის გაზრდა საჭიროა წარმოებდეს თივთიკის დანაკარგების შემცირების და თივთიკის ზრდის ხარჯზე. ბოცვრის სხეულის სხვადასხვა ადგილიდან აღებული თივთიკი სხვადსხვა ხარისხისაა. მაღალი ხარისხის თივთიკი მიიღება ზურგიდან და თეძოებიდან, ნაკლებად ძვირფასი მკერდიდან, კისრიდან, ბეჭებიდან. არ არის რეკომენდებული სხვადასხვა ხარისხის თივთიკის ერთმანეთში შერევა, რადგან ამ დროს საერთო ხარისხის მაჩვენებელი კლებულობს.

თივთიკის აღების ვადებს ადგენენ მისი სიგრძისა და ბეწვის „სიმწიფის“ მიხედვით. რეკომენდებული არ არის თივთიკის აღება, თუ მისი სიგრძე 6 სმ-ზე ნაკლებია. „მწიფე“ ბეწვი კანს ადვილად სცილდება, რაც ზრდის შრომის ნაყოფიერებას, ამცირებს ტრავმებს.

წლის ცივ (ზამთარი, შემოდგომა) პერიოდში მიზანშეწონილია თივთიკის ნაწილობრივი აღება, რათა არ დაუშვან კანის საფარველის სრული გაშიშვლება, რადგან ამას შეიძლება მოჰყვეს სხეულის გაცივება და სიკვდილი, ხოლო თბილ პერიოდში (გაზაფხული, ზაფხული) თივთიკის აღება შეიძლება მოხდეს სრულად. კანის სრული გაშიშვლება იწვევს ცხოველის მდგომარეობის გაუარესებას 2-3 დღის განმავლობაში. კანი უხეშდება, ბეწვის ზრდის ტემპი ნელდება.

არ არის რეკომენდებული თივთიკის აღება ბაჭიებიანი დედა ბოცვრებისაგან. ამიტომ თივთიკს იღებენ დაგრილებამდე რამდენიმე დღით ადრე და ბაჭიების ასხლეტის შემდეგ.

ტყავის პირველადი დამუშავება. ტყავის ბუნებრივი სასაქონლო თვისებების შენარჩუნებისათვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ბოცვრის ტყავის პირველადი დამუშავების ტექნოლოგიის დაცვას და სრულყოფას. ბოცვრის ტყავის პირველადი დამუშავების ტექნოლოგია შედგება შემდეგი ოპერაციებისაგან: ბოცვრის ტანხორცის მომზადება ტყავის მოსაცილებლად, ტყავის მოცილება, გასუფთავება - მისგან ხორცისა და ცხიმის ნარჩენების მოცილება და დაკონსერვება.

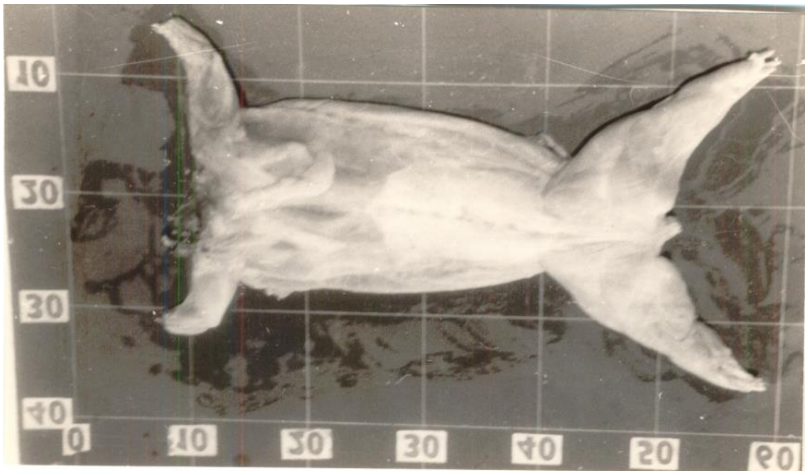

სურ. 2. ბოცვრის ნაკლავის მასა

ტყავის გასუფთავება. გატყავების შემდეგ (1-2 სთ) იწყებენ მის გასუფთავებას- აცილებენ ყურის ხრტილებს, კუდს, მყესებს, სარძევე ჯირკვლებს, სასქესო ორგანოებს. კუნთების და მყესების ნარჩენები თავიდან და ტუჩებიდან უმჯობესია მაკრატლით მოიჭრას.

გადასამუშავებელ საწარმოებში ტყავის ცხიმს აცლიან სპეციალური, დაზგებზე პროფილირებული დანებით. ცულით ან საფხეკით. შემდეგ უნდა მოხდეს ტყავისაგან ცხიმის მოცილება, ვინაიდან ცხიმოვანი დანაგროვები აძნელებენ ტყავის გაშრობას, რამაც შეიძლება მიგვიყვანოს გლემურძის დაობებამდე, რადგან ცხიმი როდესაც მოხვდება ბეწვს, მას აყვითლებს და შენახვის დროს აქვეითებს გლემურძის სიმტკიცეს, ამასთანავე აძნელებს ტყავის ხარისხის დადგენას.

მილისებურად გატყავებულ ტყავებს ცხიმი უნდა გაეცალოს სოლისებური ხის დოლებზე, ხოლო ტყავებს, რომლებიც მოცილებულია ბრტყელი წესით, საჭიროა ცხიმი გაეცალოს სპეციალურ ფიცარზე. გლემურძიდან ცხიმი უნდა გაეცალოს კუდიდან თავის მიმართულებით. ცხიმის გაცლა საწინააღმდეგო მიმართულების მოძრაობით იწვევს ბეწვის გაცვენას. ცხიმის გაცილების შემდეგ გლემურძს წმენდენ ნახერხით ცხიმის საბოლოოდ მოცილებამდე.

ტყავებს აშრობენ ჩრდილში ან სითბოს წყაროებიდან მოცილებით 25-30^0 C=-ზე ორკაპზე გაჭიმულ მდგომარეობაში. ორკაპი უმჯობესია იყოს მოძრავი გვერდებით. მისი ზომებია: სიგრძე - 0,8-1,0 მ, სიგანე ფართო ბოლოში 27-30 სმ, სიგანე ვიწრო ბოლოში 5-10 სმ.